

Віктор Андрущенко,
ректор Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова

ПІДГОТОВКА НОВОГО ВЧИТЕЛЯ ДЛЯ ОБ'ЄДНАНОЇ ЄВРОПИ XXI СТОЛІТТЯ

Майже 100 років тому видатний німецький філософ і культуролог О. Шпенглер видав свою знамениту працю під назвою «Присмерк Європи». Аналізуючи типи культур та динаміку їх розвитку, він прийшов до висновку, що в період остаточного утвердження класичного капіталізму Європу очікує неминучий занепад.

Скажу відверто: О. Шпенглер майже не помилився. XX століття для Європи обернулось такими історичними катаклізмами, яких не знав за всю історію жоден регіон світу. По її території і людності у буквальному розумінні пронеслися буреломи двох світових війн, кількох революцій, голодоморів і геноцидів. Європа зігнулась під тиском фашизму і комунізму. Здавалося б, ще крок і...

І все ж Європа не занепадала. Попри велетенські людські втрати, руйнацію матеріальних цінностей і серйозні збочення країн так званого соціалістичного табору Європа не впала у відчай, знайшла, очевидно, єдино вірний алгоритм розвитку. Вона об'єднується, поступово повертає свою колишню славу, активність і лідерство у світовому просторі.

Об'єднання Європи — процес об'єктивний і невідворотний, однак далеко не безпроблемний. На його шляху стоять серйозні перепони. Серед них нині знаходяться глобалізаційні і міграційні процеси, масове переселення до Європи біженців з різних,

особливо азійських та африканських, країн, помітна вульгаризація інформаційного та мас-медійного процесів, активізація транзиту через Європу наркотичних засобів, осіб, причетних до світової організованої злочинності, торгівлі живим товаром тощо.

Ці процеси різко збільшили критичну масу людей так званої групи ризику. Збільшилась кількість дітей-мігрантів у загальноосвітній школі європейських країн. Як представники своїх етносів, національностей, релігійних спільнот, конфесій, майнових груп тощо вони несуть із собою цінності, які не завжди уживаються з традиційно домінуючими. Гострі суперечності виникають, скажімо, між носіями мусульманських і християнських цінностей. Навіть у демократично розвинених суспільствах деякі батьки не хочуть, щоб їхні діти навчались в одному класі (в одній школі) разом з дітьми — представниками інших ціннісних систем.

Не менш гостро стоїть проблема спілкування школярів, представників так званих демократичних народів і народів підвищеного рівня ризику з точки зору міжнародного тероризму. Діти останніх автоматично потрапляють в поле підвищеної підозри й почувуються далеко не комфортно навіть тоді, коли їх батьки до цього ганебного явища не мають жодного відношення.

Школа цих дітей не приймає, вулиця — також. Ще трохи — й перед нами людина з надломленою психікою, ображена, конфронтаційна, озлоблена, а відтак — потенційно злочинна. Вона готова зруйнувати, знищити все, що виходить за межі її вузької субкультури. Особливу ненависть у неї викликає комфорт так званих благополучних спільнот. Відомі вибухи незадоволення міграційної молоді в Парижі, Лондоні, Берліні є яскравим свідченням потенційних загроз порядку і комфорту демократичного світу. Характерним є і те, що представники так званих благополучних спільнот практикують до дітей-мігрантів подібне ж ставлення.

У справу подолання означених і низки інших суперечностей зобов'язані включитись науковці і політики, діячі культури і мистецтва, бізнесмени. Визначальна ж роль належить представникам особливого роду людської діяльності — духовної, а саме — священнослужителю і учителю.

Духовна особа і вчитель безпосередньо і коженденно формують шкалу цінностей, яка забезпечує єдність людини і суспільства, людини і держави, людини і людини у єдиному європей-

ському просторі. Поважаючи і підтримуючи роль духовенства в житті суспільства зазначу, що вклад вчителя у цю благородну справу є значно більшим. І це зрозуміло. До служителя культу йдуть переважно віруючі; до учителя ж своїх дітей чи онуків веде кожна сім'я!

Саме тому головним суб'єктом європейського об'єднавчого процесу слід визнати його величність Учителя.

Навчаючи й виховуючи дітей, формуючи їхній світогляд і культуру, він вирощує майбутніх європейців, виховує здатність жити і працювати в умовах полікультурної взаємодії народів, співдружності, толерантності, поваги до прав людини, інших гуманістичних цінностей.

Логічно поставити запитання: а чи готовий сучасний вчитель до реалізації цього історичного завдання. Очевидно, що не зовсім і не повною мірою. Отже перед нами — представниками інтелектуального корпусу Європи — стоїть завдання формування нового вчителя, здатного виконати нову історичну місію. Реалізація цього завдання потребує модернізації навчально-виховного процесу педагогічних університетів, облаштування його змісту на засадах спільної, вивіреної європейським і світовим досвідом шкали цінностей, які б об'єднували народи, піднімали людину, формували її найкращі людські якості.

Майже століття навчання і виховання в школі і вузі здійснювались на конфронтаційній основі. Учитель і школа виявилися заручниками ціннісного розколу цивілізації. Як представник «свого» особливого світу, учитель формував образ «іншого» як чужого, виховував жорстку шкалу протистояння, недовіри, ворожості.

Нинішній європейський світ поступово стає іншим — толерантним, відкритим, співдружним. Це дає змогу й формує потребу виховання вчителя в системі цінностей, зрозумілих і прийнятних для різних народів і культур, незалежно від їх майнового статусу, релігійних орієнтацій, етнонаціонального походження, кольору шкіри тощо. Толерантність, миролюбство, екологічна безпека, свобода, демократія і права людини мають стати спільною філософсько-ціннісною платформою підготовки вчителя в усіх країнах європейського простору.

Першим кроком реалізації цього завдання є створення Консорціуму європейських університетів педагогічного профілю. Другим — формування єдиної шкали цінностей підготовки

Анкара. Зустріч у Посольстві України в Туреччині. В центрі — Надзвичайний і Повноважний Посол України в Туреччині Сергій Корсунський з дружиною

нового вчителя в усіх країнах Європи. Третім — звернення до парламентаріїв та урядів країн Європи щодо підтримки вчителя й педагогічної освіти. І тільки тоді, коли толерантність, миролюбство, екологічна безпека та інші фундаментальні цінності утвердяться у якості нової філософії змісту й організації підготовки нового вчителя у більшості, а з часом і в усіх країнах європейського простору, ми можемо бути впевненими у незворотності європейського об'єднувачого процесу, утвердження нового гуманітарного обличчя Європи.

Українська асоціація ректорів педагогічних університетів України, яку я маю честь очолювати, має достатні підстави ініціювати цей процес у європейському просторі. І ось чому. По-перше, ми, українські педагоги, є прямими й безпосередніми спадкоємцями найбільш глибокої за змістом і потужної за своїм навчально-виховним впливом педагогічної традиції, творці якої — М. Пирогов, К. Ушинський, А. Макаренко і В. Сухомлинський — справедливо очолюють дев'ятку найкращих педагогів Європи й світу. Ми виховані на ній. Ця традиція ввійшла в нашу плоть і кров, тоді як для західних фахівців вона існує як зовнішнє вчення, яке все ще належить освоїти. По-друге, українська педагогічна традиція за своєю сутністю

Наприкінці квітня 2011 року група українських ректорів (Леонід Губерський, Віктор Андрущенко, Ігор Коваль) разом з президентом НАПН України академіком Василем Кременем, головою Громадської ради освітян і науковців України Станіславом Ніколаєнком та головою Міжнародної громадської організації «Платформа «Діалог Євразії»» Володимиром Сергійчуком взяла участь у міжнародному саміті «Платформа «Діалог Євразії»»

**Виступ ректора НПУ імені М.П.Драгоманова академіка В. ВАНдрущенка
на міжнародній науково-практичній конференції «Україно-Турецькі
університетські студії: двадцять років співробітництва»**

є найбільш привабливою для європейців саме тому, що вона формує й відлунує своїм еством внутрішню природу людини як творця культури, людини як вільної істоти, діяльність якої базується на фундаментальних загальнолюдських цінностях. Своєрідним стрижнем цієї традиції є філософське кредо, визначене В. Сухомлинським: «серце віддаю дітям». По-третє, ми готові поділитись її знанням і розумінням з педагогами європейських і неєвропейських країн світу.

У вересні-жовтні цього року ми плануємо проведення Першого міжнародного саміту ректорів педагогічних університетів країн європейського простору, де ці питання отримають більш глибоке й практичне обговорення. Запрошую до участі всіх бажаючих.

Сьогодні Європа об'єднується. У виробничій сфері й споживанні, промисловості, туризмі, політиці, у царині захисту довкілля, обміну культурними цінностями тощо. Люди тягнуться одне до одного, розуміючи, що тільки спільними зусиллями зможуть протистояти тим глобальним викликам, які несуть з собою реалії XXI століття.

Іноземні студенти Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова співали для Президента України Віктора Януковича та Президента Китайської Народної Республіки Ху Цзіньтао

Однак, хоч би якими досконалыми були ці об'єднання, хоч які б передові технології їх організації впроваджувались і які б переконливі гасла їх супроводжували, ефективність цього процесу буде близька до нульової позначки, якщо їх суб'єкт — людина — не побачить в іншій людині партнера, а не ворога, якщо між людьми не встановляться добросусідські відносини, якщо вони не об'єднуються задля вирішення проблем, що стоять перед людством.

Роль учителя тут безмежна. Він навчає і виховує, формує гуманістичні норми і принципи, залучає молодь до культури. Саме вчитель готує особистість як активного поборника єдності суспільства і його прогресивних змін, заснованих на гуманістичних і демократичних началах, глибокій єдності і співпраці народів і культур, пріоритетах збереження миру, екологічної безпеки, добробуту і суспільного порядку, толерантності і солідарності.